

Vandhuller og småsøer

Hvad du som ejer bør vide om beskyttelse og pleje af vandhuller og småsøer på din ejendom

Indledning

I Danmark findes der mere end 100.000 småsøer og vandhuller. De rummer potentielt mange muligheder for gode naturoplevelser som for eksempel lystfiskeri, gåture, fuglesang eller blot afstresning.

Mange af vandhullerne er desværre præget af tidligere tiders forurening og manglende vedligeholdelse. Plante- og dyrelivet er dermed slet ikke så varieret og spændende, som det kunne være.

Med denne folder håber vi at kunne give bredejere den inspiration og vejledning, der skal til for at forbedre tilstanden i vandhullerne.

God fornøjelse med læsningen.

Beskyttet natur

Søer og vandhuller på over 100 m² (inklusive bredarealet) er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3.

Det betyder, at du **ikke må ændre området**, f.eks. ved dræning, opgravning, opfyldning, gødsning eller sprøjtning. Desuden må **bade- og bådebroer ikke opsættes uden tilladelse** fra kommunen. Etablering af terrasser og lignende ved søens bred er generelt forbudt.

Du må dog gerne pleje naturen, men husk altid at spørge din kommune, om der kræves tilladelse. Læs mere i afsnittet om pleje af søer og vandhuller.

Husk, at **et vandhul altid er beskyttet hvis det er større end 100 m²**, også selvom det ikke er registreret af kommunen. Spørg din kommune, hvis du er i tvivl.

Du kan se om din sø er registreret på Danmarks Miljøportal: www.miljoportal.dk

Lovgivning

Der findes en del øvrige regler, som kan være relevante for dit vandhul, bl.a.:

- Lov om Naturbeskyttelse.
- Love og regler vedr. internationalt beskyttede dyre- og plantearter.
- Lov om vandløb
- Lov om Planlægning.
- Kommuneplanen eller lokalplanen kan rumme særlige bestemmelser for området.

Du kan få yderligere oplysninger på din kommunes hjemmeside og især på Skov- og naturstyrelsens hjemmeside, som findes på denne adresse: www.skovognatur.dk.

Hvad er et godt vandhul?

Et godt og sundt vandhul har typisk klart vand, er ikke for næringsrigt og har et alsidigt dyre- og planteliv. Det er også vigtigt, at der findes mange forskellige typer levesteder i vandhullet således, at mange forskellige arter kan trives.

I bredzonen findes ofte en varieret vegetation bestående af eksempelvis pil, dunhammer, tagrør, star og iris. Disse planter skaber gode skjulesteder for fiskeyngel, fugle, padder og andre smådyr. Bredzonen bør ikke udgøre hovedparten af søens areal.

I resten af søen findes en blanding af områder med undervandsplanter, flydebladsplanter (f.eks. åkander) og områder med åbent vand. Det er vigtigt, at ingen af disse områder bliver for dominerende.

Bunden i søen bør være forholdsvis fast, idet et tykt lag af løst slam påvirker vandhullet negativt. Slammet kan indeholde store mængder næring og giver dårligt rodfast for undervandsplanterne.

Undervandsplanter er særligt vigtige, da de har en lang række positive effekter på dyre- og plantelivet:

- Begrænser mængden af alger (som gør vandet uklart) ved at binde næringsstoffer.
- Fungerer som skjulested for dyreplankton og rovfisk.
- Stabiliserer bundmaterialet, så der hvirvles mindre op.
- Giver en større tæthed af muslinger, der filtrerer vandet.

Padder

I Danmark findes 14 arter af padder, fordelt på 3 arter salamandere og 11 arter af frøer og tudser.

Det ideelle levested for padder er rene, solbeskinnede vandhuller uden ænder og fisk. Vandhullets bredder bør ikke være for stejle, og der bør være adgang til uforstyrrede opholdssteder på land i nærheden af vandhullet.

Padder yngler i vandhullerne. Efter æglægningen om foråret forlader de fleste voksne padder vandhullet og begiver sig til sommeropholdssteder på land (skove, grøfter, moser, enge).

Fredede arter

Alle padder i Danmark er fredede, hvilket betyder, at de ikke må indsamles eller slås ihjel. Du må dog gerne indsamle mindre mængder haletudser af arterne:

- Lille vandsalamander
- Skrubbtudse
- Butsnudet frø
- Grøn frø

Når haletudserne er blevet til voksne individer, skal de udsættes igen så tæt på indsamlingsstedet som muligt.

Arterne løvfrø, spidssnudet frø og stor vandsalamander er desuden beskyttet af EU's habitatdirektiv, hvilket betyder, at arterne og deres levesteder er strengt beskyttede.

Du kan læse mere om padderne og beskyttelsen af disse på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside.

Pleje af søer og vandhuller

Mange mindre søer og vandhullers tilstand kan forbedres ved vedligeholdelse og ved at overholde en række simple forskrifter.

Vedligeholdelse og mindre indgreb

Man kan med fordel beskære krat o.lign. omkring søen eller vandhullet. Især er det vigtigt, at der på sydsiden ikke findes en tæt bevoksning af buske og træer, da denne vil begrænse solindfaldet om foråret. Dette vil medføre for lav en vandtemperatur for udviklingen af mange af søens dyrearter. Maksimalt bør ca. 30 % af vandspejlet ligge i skygge.

Området omkring vandhullet er i øvrigt meget vigtigt for mange af vandhullets dyr, eksempelvis som jagtområde for guldsmede. En varieret, usprøjtet natur bestående overvejende af græsser og urter med spredte buske er positivt for dyre- og plantelivet i og omkring søen.

Marksten, stenbunker, kvasbunker og træstammer er gode at have omkring vandhullet, da de udgør vigtige skjule- og overvintringssteder for især padder og krybdyr.

Vegetationen i vandet

Udbredt flydebladsvegetation og trådalger kan være problematisk, da dette reducerer den biologiske mangfoldighed og afskærer de livgivende solstråler fra at nå de vigtige undervandsplanter. Man kan derfor med fordel fjerne f.eks. andemad, trådalger eller åkander 5-10 gange årligt gennem flere sæsoner med en rive.

Husk altid at spørge din kommune om et konkret indgreb kræver tilladelse!

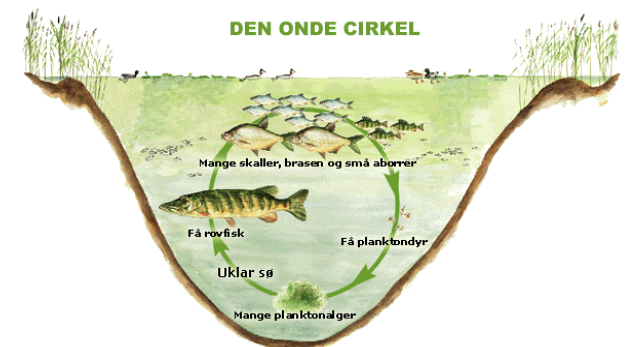
Næringsstofftilførsel

Det er vigtigt, at vandet ikke tilføres for mange næringsstoffer, da dette medfører vækst af uønskede planter såsom andemad og trådalger. Undgå løvfald fra store træer og tilførsel af græs og lignende fra havearbejde, da organisk materiale indeholder store mængder næring. Kompostbunker og bålpladser tæt på søen bør ligeledes undgås.

Udsætning og fodring af ænder er en anden kilde til stor næringsstofftilførsel, som bør undgås.

Udsætning af fisk

Du må ikke sætte fisk ud i søen eller vandhullet. Især vil udsætning af karpefisk som karudser, guldfisk, karper og rudskaller føre til opblomstring af alger og dermed uklart vand, da karpefiskene vil æde dyreplanktonet. Når vandet er grønt af alger, kan der ikke slippe lys nok ned til bunden, så vandplanterne kan vokse. Dette betyder færre skjulesteder for rovfisk som gedde og aborre, der derved får dårlige vilkår for at kunne kontrollere mængden af karpefisk. Søen kommer ind i en ond cirkel, hvor den biologiske struktur fastholder søen i den uklare tilstand.

Større indgreb

Hvis en sø eller et vandhul har meget uklart vand eller er helt tilgroet kan det være en god ide med et større indgreb. De mest almindelige indgreb kan være:

- Opfiskning af fredfisk (også kaldet skidtfisk)
- Fjernelse af uønsket vegetation
- Oprensning af næringsrigt mudder
- Beluftning

Hvilket indgreb, der er det rette for den enkelte sø, afhænger af søens tilstand og bør altid vurderes af en fagperson.

Husk, at større indgreb i vandhuller/søer på over 100m² kræver tilladelse fra din kommune.

Oprensning

Ved en oprensning fjernes næringsrigt mudder og stærkt tilgroede områder ryddes. Desuden skabes flere områder med svagt skrånende bredder således, at der altid vil findes en lavvandet, varm zone, hvilket har stor betydning for livet i vandet.

Inden en oprensning sættes i værk, er det altafgørende at fjerne evt. kilder til næringsstofftilførsel, ellers går der ikke lang tid, før tilstanden igen er dårlig.

En tilladelse til oprensning rummer som regel en række vilkår for udførelsen af arbejdet, eksempelvis:

- Tidspunkt for hvornår indgrebet kan foregå (efterår/vinter).
- Hvor det opgravede materiale udlægges
- At der ikke graves i søens faste bund
- At der ikke udsættes ænder, fisk, krebs
- At der ikke sprøjtes eller gødskes ved søen

Udgivet af Ballerup Kommune, Gentofte Kommune,
Gladsaxe Kommune, Herlev Kommune, Lyngby-Taarbæk
Kommune og Rudersdal Kommune

2009

Kontakt:

Natur og Miljø, Rudersdal Kommune

Øverødvej 2, 2840 Holte

e-mail: tom@rudersdal.dk

